

Ápr 25 éjjel .. És talán mégis helyes a Szélpál Margit Endre-
psychológiája, hogy nem tudta megírni nélküle a physiológiát?
Nem kellett neki és nem kell most sem - de nem tudja megírni
a physiológiáját nélküle.

- Furcsa és izgató azért egy naplófüzetet kezdeni /még rám, még
mai állapotomban is hat/. Kérdések vannak - ezek is forma-sugges-
tiók - ki kerül át a régiék közül? Kik lesznek az új nevek, a-
kik ezt az ijesztően sok fehér papirost az én véremmel telei-
ratják? /Mert: ami az első füzet előtt volt - annak ott alig
vannak már nyomai/

Ez persze csupa gyerekesség: tudom mi lesz: semmi. Csak egy pil-
lanat volt az egész. Csak az üres füzet izgatott talán. Milyen
szép lenne, ha nem lenne benne semmi; ha meghalnék, milyen ke-
vés energiát volnék most képes egy betegséggel szembehelyezni,
talán semmit: elaludnék - vagy talán az felszabadítaná bennem a
régi erőket. Bizonyos: /Baumgartennel sokat beszéltünk erről
mostanában/: csodára várunk mindaketten. De én valamikor tudtam
csodákat hívni - vagy talán csodákat látni? Most nem és ezért
nem is jön semmi, nem is lesz semmi; csak lassu elzúllás, lassu
elpusztulás: - So endets evry song that each man sings

ápr 27 Kicsit derül. Most legalább munkaidégesség van. Csak
- ugy látom - kapkodás. De ez talán nem baj. Ha elejtem azt,
hogy jövő tavaszig vagy őszig mindenképen kell valaminek /kül-
sőnek, carriere-dolognak/ történnie, akkor nem baj. Amiket most

meg akarok csinálni: valamikor mind kelleni fog. Hogy most hamar célhoz jussak - ki mondja hogy ez szükséges? Persze: ez Pestet jelenti. Mert ott lehet a drámakönyv alapján habilitálódni, míg ide más kellene. De végre is nem szabad hogy ez döntő kérdés legyen. Mert a vele járó veszedelmek nagyobbak mint a nyereség. Már türelmetlen voltam *Simmel*-lel szemben ezért "Haltung"-talan. Ez talán az egész viszonyt tönkre is tette. /Legalább nekem most ez az impressió. Mellesleg: nem tulságosan nagy baj/ Tehát: a régi csendes tempo is közönyösség. Majd csak lesz egyszer valami.

Leo levele. Igen - ha az ember rosszul áll akkor frivol minden közönyösség. Én majdnem összedűlni hagytam mindent - és ő is érzett mindent, amit én és épen akart megőrizni mindent. Lehet: mire találkozunk én már másképpen állok belül és akkor egyszerre nem aktuális az egész. Milyen szépen és jól lát engem. Az Irma dolgot; hogy mennyit használ nekem, hogy nem szabad elhagyni. - Hát elhagytam én valaha? Nem ővele - ha más hangulatból és más perspektívából is mint Leo gondolta - nem ővele kezdődik ez a füzet is? És hogy most /és Pesten/ azt hittem vége - mit bizonyít? - Mégis: neki kell ajánlani a német essay-kötetet. - Türelem kellene és alázat a munkához. És ez nincsen bennem most. Látni szeretnék valamit /kézzel foghatót, "eredményt"/ pedig - épen ha jól megy minden - évekig kellene erre várni. De várni tudni: ez hiányzik most belőlem.

este Irma. "Az asszony" - úgy érzem eltűnt már: nem kell, nem hat, nem tetszik. De egy megmaradt: az asszony, a megváltó, a segítő, a társ, a pár, a nekem rendelt. /Csak azt nem hiszem,

hogy én is őneki/. Baj van: csak órá gondolok, csak ő segíthetne rajtam - vagy legalább: elpanaszolnék neki mindent és ez is segítség volna. És más nincs. Rosszul megy minden. És nem kívánok senkit, nem segíthetne senki: ő igen. La belle donna della mia mento.

Ápr. 28 Valami reményféle. Kezdődik a "jégkorszak". Én meghaltam - de talán lesznek munkák. Ugy néz ki legalább. - Én meghaltam, de az nem baj - És ami a legfurcsább: én meghaltam - de ő él bennem. Amennyire bennem élhet valami. Csendesen. Kivánság nélkül. Harag nélkül. De ő. Csak ő.

ápr. 30 Mégis nagy bajok lehetnek. Dolgozom - ha nem is annyit mint kellene, ha nem is azzal az intenzitással mint kellene - és nem is érzem rosszul magamat. De ^{ez} ~~van~~hogyan olyan kevésbé aktív a hangulatom, olyan végtelenül közömbös, hogy azt nem lehet kimondani. - Minden mindegy. Aludni szeretnék mindig.

máj 3 ^{Szilasi extat} nagyon megérdemeltem. Nem egészen azért aminek látszik: "wer mit Hunden ^{zu} Bette geht..." mondja Edith, mélyebben. Arról van itt szó - úgy látom - hogy az az embereket tulbecsülés ami az én állandó élet ^{technikámban} a lehető leg ^{frivolabb}, amit el lehet képzelni /éépen úgy mint az én "kiméletem" és "be-nem-avatkozásom" a legnagyobb brutalitás és a legnagyobb fájdalmakat hozó/ Mert kit szabad tulbecsülni és kinek? Kérdés szabad-e egyáltalában? /Az emberek közötti élet morálja értelmében/ Nem kell-e aggódó gonddal vizsgálni minden "megértés"-t hogy megértés-e az igazán és "szeretet"-et hogy szeretet-e? De nem csak ez: nem szabad szeretve lenni olyantól, aki nem érdemli meg, hogy szeresse az em-

ad "munka". Felháborítóan frivol az én pesszimizmusom, úgy érzem most, a meghátrálás tragikussá tévése, lustaságból megállapítani a határomat, azt mondani: itt nem megy tovább - hogy lefekhessek aludni és ráadásul tiszteljem magamat őszinte és mély önismeretért. Nem! Egy év múlva szabad csak meglátászani lesz-e itt valami vagy nem. És addig a kérdésről még gondolkodni is frivolitás. - És dolgozni kell!

Persze lehet: május van: az én rossz hónapom /milyen rettenetes volt két évvel ezelőtt/ és akkor nagyon egyszerűen és prózaian feloldódik minden és rendbe jön minden.

este Mennyire leválik minden emlék /és ezért minden élmény/ az őt megindító, okozó "valóságtól". Nem tudom hogyan eszembe jutottak a ^{Wic.} ~~E~~isenthal-lányok. És eszembe jutott hogy Bécsben voltak mikor Papával átutaztunk márciusban. És én nem akartam elmenni. Nem mertem elmenni - mert Irmával együtt láttam őket először. Mert különös módon akkor rajzolta Irma táncoló akt-párjait. Mert Ravennában mondotta nekem: tudom miért rajzoltam tavasszal táncoló párokat... Az én életem, az egyetlen tánca életemnek, az egyetlen alkalom amikor táncolhattam volna, az életem nagy, tragikus-szükségszerűen elmulasztott lehetősége: ez voltak a ^{Wic.} ~~E~~isenthal-lányok.

És nem is láttam már őket. Csak a rajzokat. Csak az emléket, ahogy bennem Ravennában életre keltek ezek a rajzok...

Most láttam őket. Van egy nagy művésznő köztük, egy kellemes táncosnő, egy számbanemjövő. Nem mindegy ez? Akkor is megnézhettem volna. - Minden ember annyi, ahányszor az ember találkozik vele.

Éjjel Milyen kevés kell nekem! Egy gondolat /talán csak egy erősen impresszináló ötlet/ és minden rendben van - holnapig. Mert ez a baj: folyton érezni akarom az erőmet /mert nincsen biztos és igaz erő tudatom - talán mert nincsen igazi erőm: ki tudja?/ És ezt nem lehet. Mert dolgozni is kell: megcsinálni és tanulni - nem csak ötleteket kapni, és így lehet hogy holnap belátom: nem ért a mai semmit - és úgy van minden mint eddig volt. De lehet: kezd felengedni a rossz réteg és megint megyünk fölfelé.

Május 11 Azt hiszem itt van. Debacle oka: nem mint "tudós" vagyok gyengébb mint gondoltam - bár ez is lehetséges, sőt valószínű; hanem mint ember. Kell valami, kellenek emberek - sőt kell melegség. És az én "melegségem" valami olyan nehezen felengedő /amilyen könnyen beszélek és kerülök felületesen intim viszonyba valakivel / hogy ezt megszerezni szinte lehetetlen. És hiányzik. Nem igaz, amit évek óta mondok: nem kell senki; akárhol lehet élni. Nem hiszem, hogy tudnék. Mert a kérdés az: vajon az a rosszullét amit éreznék, felhasználható volna-e a produktivitás fokozására? Félek: nem. És ezzel végleg ki lenne mondva az ítélet. - Csak egyet nem értek így: mért akartam annyira elmenni Pestről? És főleg: mért nem volt nekem itt sok Baumgarten és Leo? Mért nem bántam, hogy elmennek? Sőt - egészen mélyen - örültem neki. És tulajdonképpen nem is ők hiányoznak. Nem is valaki határozott. Valami. A meleg. - Ugy látszik: annyira cinikus vagyok, hogy ez lehetne akárki. De valami hiányzik belőlem ahhoz, hogy ez az akárki realizálódjék: hogy tehát ne csak metafizikailag legyen közönyös, hogy hol élek és kikkel, hanem empirikusan.

De úgy ahogy most van: metafizikailag abszolút hűtlen, hazátalna stb. vagyok; a valóságban azonban hű és földhöztapadt. Most már - mert az ember végső emberi összefüggésekben lényének metafizikai essenciájával /jól mondják! ens realissimum/ hat - úgy van velem mindenki, mintha hűtlen lennék; és én úgy vagyok /a valóságban!/ mint egy hű és szerencsétlen szerelmes. - Irmával szemben volt mindez a legnyilvánvalóbban így.

Éjjel "Minden rendben van" - villámlik. Zivatar lesz. Milyen jó tudomány is a fiziológia! Most minden meg van oldva: május az én rossz hónapom volt mindig, a meleg nem kedvez nekem soha, mostanában zivatar előtt nagyon ideges szoktam lenni, fáj a fejem stb. - Kitört a zivatar: minden rendben van, az eső elmos minden reflexiót. Ez nagyon szép volna - ha a fiziológia nem lenne mégis nagyon korlátolt magyarázat. Emlékszem: Ignotus mondotta nemrég: Novalisból hiányzik az ő tüdőbeteg volta. Nem akartam neki felelni: vagy benne van, vagy nincs, egy szimbolikus portraiban nincsen egész okok, ha az ő optimizmusa a tüdőbajosé, akkor a tüdőbaj is az ő "intelligibler ich" - jéhez tartozik, amit én megrajzoltam /tehát: annyi mintha nem volna/ - és illik magamat is úgy megítélni mint őt.

Csak kérdés: nincs-e mégis valami frivolitás / a transzcendens pesszimus okozta empirikus lustaság frivolitása/ minden szimbolikusan vevésében minden lelki jelenségnek - mert vannak kilengések: vannak "hangulatok". Csak éppen az ethika azt parancsolná, hogy a legmagasabbrendű átélt /hacsak lehetőségként is / hangulata súlyában éljünk, illetve annak a végtelenig felfelé való meghosszabbításának irányában, minden tekintet nélkül "pillanatnyi

hangulatainkra" - még ha azok esztendőig tartanának is el. Metafizikailag mégis ez az élet igazi tartalma / das Ich an sich/ és ez csak jelenség. Még akkor is, ha az igazi életben csak pillanatokra van részünk. A lehetőség, az egyszeri megvalósulása egy lehetőségnek - mondja Eckehart - annak mindenkori valóságát jelenti. Metafizikailag nincsen idő. És az a pillanat, amikor én én voltam csakugyan az élet, maga az élet, a teljes élet, és az "egész életet" betöltő hangulatok mégis csak "pillanatnyiak".

Itt is persze ugyanaz a rettentő kétértelműség /mely minden racionalista temperamentumra nézve fennáll - ha racionalizmusa nem megy a miszticizmusig:/ nem frivolitás-e ez is? Más szóval: a régi probléma /csak egy kicsit általánosabban és mélyebben foglalmazva/: Hol válik el Hjalmar Ekdal Novalistól?

Május 14 Van-e nagyobb hazugság a "bezárások"-nál és van-e nyitottabb és kétértelműbb valami egy csukott ajtónál? Nem az e az egyetlen "becsületes" útja az életnek: elhervadni hagyni a dolgokat és temetni aztán a halottakat? De ki az élő és ki a halott? Hányszor támad fel halottaiból egy sokszor eltemetett? Most megint gyengeségnek érzem ahogy Pesten Irmával "zártam". Gynegeségnek - mert én még várok valamit / és neki sem lehet ez "elintézés"/. És ha lett volna egy szép "leszámolás" és "bucsuzás"? - Talán akkor is így volna.

De: - abban a nagyon általános értelemben - "vége van köztünk" mindennek. Igen: köztünk. De: tőlem hozzá: nem. És ki tudja mi tőle hozzám?

Május 15 És megint úgy érzem: derül. És megint kezdek bizni ma-

gamba. De: ez a bizalom /ha így elmésen analizálom az okait/ a legnagyobb bizalmatlanságra kellene, hogy okot adjon. Egészen mélyen persze. Mert: mért változott meg a hangulatom? Azért mert írok, azért mert megy az írás, mert bebizonyítom önmagamnak, hogy van tehetségem, de: nem a gyengeség jele, hogy ez bizonyításra szorul egyáltalában? Nem az én legmélyebb /és nagyon régen észlelt/ emberi alacsonyabbrendűségem, hogy a tetteim csinálnak valamit belőlem, magam előtt is. Én vagyok, aki ezt és ezt tettem vagy gondoltam. És nem: ez a tett az enyém és azért fontos, mert engem tökéletesen és erősen kifejez. Nincsen bennem igazán önmagában nyugvó, magától értetődő nagyság, mindig bizonyítékra szorul és ezért mélyen helyes a Leo érzése velem és Karlival szemben /egészen függetlenül attól, hogy mennyire becsüli túl itt Karlit és függetlenül attól is, hogy mennyiben csakugyan ennek belátásából származik/, az hogy az ő Karliban való hite aprioristikus, míg a bennem való csak aposteriori hit, tehát az első nem szorul tényleges, tettek által való igazolódásra, a másik ellenben igen.

Különben: terveztem a német essaykötetnek egy dedicatiót /jó volna nekem, ha a megjelenésével annyit törődnék/ arra az esetre - ami igen valószínű - hogy nem lehet nyíltan Irmának dedikálni.

Igy: An...

In Ihre Hände lege ich dieses Buch. Denn viel mehr als mir darin zu sagen vergönnt war, gaben Sie mir: alles was ich erwarb und geworden. Und wenn Sie auch diesen Dank nicht begehren und nicht dulgen - leise fält er denn noch auf Ihr Haupt nieder, wie welkende Blumen im Herbst.

Május 17 éjjel munka közben Furcsa dolgot figyeltem meg. Irok, törölök, gondolkodom aztán azt mondom magamban: értem, egészen értem... Sohasem volt ilyen világos előttem mennyire vizionárius a produkcióm.

Május 19 Ujabb dedicatio tervezet

In memoriam 18/XII. 1907.

Május 20 Furcsán érik a Philippe essay. Ugy látszik ez lesz a legigazibb Irma essay. A mostani stádium lirája. A levél elküldése és az azt megelőző és követő pár nap hangulatainak kifejezése. És a mostaniaké is. Meg lesz tehát az igazi nagy lírai sorozat: George, Beer Hofmann, Kierkegaard, Philippe. Mert a többivel összefüggése sokkal lazább, Novalis: a találkozás hangulata, Kassner: Firenze, Ravenna, Storm: Nagybányai levelek. Még meszibb: Sterne: A hiábavalóság, a szakítás utáni tél "léha hangulatai". Ernst: A leszámoltóság órái. De abban a négyben az egésznek története benne lesz. Csak egy a féltő nem vész majd el ami formális aesthetikaként Philippe-ban mondani akartam? Nem lesz-e visszaesés a régi lirába? Nem tudom. Az a kérdés: mi lesz majd ha olvasok hozzá, most csak az "emberi" fejlődik és érik belőle.

Május 22 Hidegen állapítom meg - és ez a hidegség nemcsak szubjektive szomorú /hogyan ennél hidegen maradok/ hanem objektive is /mert valószínűvé teszi a megállapítás igazságát/ - hogy lefelé megyek nemcsak alig fejlődöm valahogyan, de gyengébb leszek mint valaha voltam. Ha a rra a nagy és széles lendületességre gondolok, ami az Irmával való megismerkedés idejében megvolt bennem - mélyen és erősen fog el a szégyen. Gyengébb lettem: leg-

főbb jel: kellene valami fix kellenek könyvmegjelenések, kellene docentura. És a külső mindig belső okok határozzák meg: éppen ezért nem fogom azt megkapni. Mert az egyetlen erőm eddig ez volt: érezték az emberek, hogy nem kell nekem, mielőtt észreveszik és félek, hogy az ilyent nagyon hamar észreveszik: vége minden külső lehetőségnek. És - ilyen bonyolódottan szövődik össze külső és belső - félek egy külső vereség belső debaclenak is lehet nálam okozója.

De mindezt valahogyan színjátéknak nézem: mintha valaki egészen mással történnék meg, egészen közönyösen, szinte csak azért írtam le, mert "problémá"-nak éreztem /most jut eszembe: előtanulmánynak az Artus essayhez/ és ide való az a kérdés is /ami úgy látszik nekem egyik fő kérdésem fog maradni mindig/: heroizmus ez vagy pedig frivolitás? Magamnál a második verdikt felé hajlom de - teoretikusan - nem látom az elsőnek lehetőségét sem kizártnak.

Május 25 Megint egy kicsit erősebbnek érzem magamat. Türelem lehetőségeket látok. Sőt még azt is: a belső nem sikerülés sem lenne talán katasztrófa. Ez az: ha kiszülne, hogy amit akarok végcélként, elérhetetlen /hogy nekem vagy egyáltalában: mindegy, ez a cél csak én előttem van, csak ha megvan discutibilis mint egy tudományos fejlődés lehetséges lépéssőfoka/: még akkor is hiszem, hogy tudnám akarni az utat. És - külsőleg - beérni a "melléktermékkel", - azza essayistának lenni. - És itt megint itt van az állandó kérdés: mennyi itt, ebben az érzésben a frivolitás?

Május 28 Most jut eszembe az a könyv amit most írok mégiscsak az én régi romantika könyvem lesz, amit 1906 nyarán a Tátrában skicceltem le. /Valahol még meg is kell lenni az első durva vázlatnak/ amiről még az előző télen beszéltem Lacinak. Ez jó jel volna. Az organikusság jele - és más jó jelek is vannak: jókor jönnek megint a dolgok előbb a Ziegler könyve, ma - éppen amikor az antiracionalista racionalizmuson gondolkodtam - a két új Kierkegaard kötet /és mind a kettő azért "jött jókor" symbolikusan, végsőre - mert empirikusan megkésett/. Persze az a kérdés /sőt ez nem is kérdés, hanem bizonyos/ hogy ha az embernek jól megy akkor minden jókor jön, ha rosszul semmi, hogy ez csak subjectiv projectio. Persze: de annál inkább jó jel akkor. Csak: valami "ember"-nek kellene jönnie. És végső ponton mégis azzal fog eldőlni minden, hogy ki és mi és mit hoz és mit vesz vagy: abból fog nőni valami, hogy nem jön senki? Lehet. - Ha nő csakugyan, akkor nem is baj. De az az érzésem van, hogy kell jönnie. - Persze: az én mostani életberendezésem mellett nagyon nehézé majdnem lehetetlenné van téve /empirikusan/ hogy jöjjön. Symbolikusan persze ez még valószínűbbé teszi /megjegyzendő: itt van megint a "symbolikus élet" alacsonyrendűsége és frivolitása - lehetőségképpen legalább/-: nem akárkik lesz ez egy bizonyos várakozás után aki jön. Nem jön az akire vártam, de: mert vártam az aki jön, lesz az. - Ez megint egy eldönthetetlen kérdés. Megint olyan, amit csak a következmények döntenek el/. Furcsa: a jóhoz kellene emberek - a bajhoz nem. Az Irma bajok idejében, vagy hogy sokkal kisebbekről legyen szó, a sok balsiker idejében - nem kellett senki, igen: hisztériát levezetni, vagy mit tudom én mit, de nem kellett. Ma - pedig nem is örül-

tem olyan nagyon mint talán kellene - az Ernst levelének, hiány-
zott pl Leo akinek meg lehetett volna mutatni. Vagy valaki. De
valaki - és nem akárki. Egy "az én embereim" közül. Bajban nem.
És a művészettel szemben megfordítva van. Jó darabhoz szívesen
elmegyek egyedül. Rossznál bosszantó nem egyedül lenni - mért
nem az? És bizonyos: a polaritás nem szükségképeni és különösen
egyik állapot sem a rendes.

Máj 29 Csak egy kis belső produktivitás - és jól érzem magamat
és nem kell senki. Itt ez a megállapítás a fontos: nem kell sen-
ki. Jó volna ha volna valaki - de ki? Valaki aki elég erős le-
gyen, hogy tükör legyen /ne eressze át a sugarakat/, de csak tü-
kör kell, hogy legyen. Mindig erősebben látom, hogy nagyon erős
és érdekes intellektusok /*Simmel, Bloch*/ szinte semmit nem
nyújtanak nekem. Én nem küzdelmekben fejlődöm, hanem egészen nő-
vényyszerűen. Ez nem értékelés; megállapítás. Ilyen vagyok, hát
így kell élnem. - De más a fontos: mért volt hogy olyan odaadó,
olyan hajlékony és hirtelen, de a megütött tónushoz mégis hozzá-
simuló intellectusok mint Irma és Leo /akit ma egészen így látok,
és azt hiszem: helyesen/ annyira használtak nekem? Azt hiszem:
mert elég erősek voltak ahhoz, hogy pontosan érzékeljék azt amit
gondoltam, de nem elég erősek, hogy ha velem megindultak más sík-
ba forduljanak át. Viszont az ő lelki életük érzékibb és így hir-
telenebb az enyémnél, tehát az én gondolatmenetem ^{*szíjában*} dolgokat talál-
tak, vagy találtak velem, amikre az én - lényegében - asensua-
lis, asexuális, rationalista élménymenetem nem jutott volna.
Ezért volt minden olyan termékeny. És ezért meddő mindenki más-
sal. És így csak most értem mért olyan végtelenül önző az én
szeretetem: az hogy Irma egyéniségét velem szemben meg akartam vé-

deni. Mert úgy kellett nekem ahogyan volt, én vesztettem volna, ha ő elveszti hozzám simulva az egyéniségét. - Ez persze annyira öntudatlan volt, hogy csak most jövök rá, amikor megállapítom, hogy nem kell senki, de ő használhatna nekem, ha itt volna. Használhatna - mert beszélne nekem. És ezért tudnék neki beszélni míg másnak nem. Mert az már bizonyos: nekem nem kell amit a másik mond, csak olyan ember kell /és a fentiek miatt kevés ilyen ember lehet/ akinek én tudjak beszélni.

Érdekes lesz ebből a szempontból Paul Ernst - ha csakugyan egy fokon vagyunk egymással.

Éjjel munka közben Furcsa dolgokat figyelek meg magamon. Valami régebben állított látásom egy pillanatban egészen valószínűtlennek tetszett előttem - magam számára is alig hallhatóan - azt morogtam magam elé: "pedig kell hogy legyen benne valami, kérem én mondtam".

Mellesleg az Ernst-essay is Irma-essay lesz. Nemcsak a már meglevő Brunhild - részben lévő "Begrenzung" probléma miatt, mert ez csak az énnekem hozzá való viszonyából fejlődött, majdnem olyan pontokból amikhez neki semmi köze amiket tehát más dolgok is tudatosabbá tehettek volna bennem /Persze az a különösen: ezeket is ő teszi tudatosakká/. És ennek vele való még ilyen összefüggésére is csak most jöttem rá. De az érdekesebb az: azon gondolkodtam egy éjjel hogy az lehet hogy én olyan kétféleképpen állok szemben azzal amit ő velem tett. Érzem, hogy a dolgok legmélyén ő mégis meg van gyalázva a tettei által, bepizskolta magát és én piszkosnak látom is őt miatta. De az "élet"-ben - ha összekeverülünk, ez nem változtatna semmin semmit. És a triviális magyarázat: megbocsátnai - "és mégis szeretni": itt mért nem jön

(felintetbe.)

Hanem ez mégis az élet és az élet különbsége. Az élet mindent elmos, az idő, a fejlődés, a pillanatok ott összehoznak együttartanak mindennek ellenére embereket, akik empirikusan egymásnak rendelvek /leszámitva a leszámítandókat/. Az élet nem "számit le" semmit soha. Téren kívül és időn kívül van. Nincs feledség, nincs bocsánat, nincs hangulat. Lényegek érintkeznek lényekkel. - És ezért gyengeség tölem /de szükségszerű gyengeség/ "megbocsátani" tudni itt. Bár - hiszen - vannak itt is erős emberek. - De ezen gondolkodva jöttem rá az epikai és drámai formák végső különbségére, ami körül az essay forogni fog. És így ez az egészen absztrakt formametaphyzika is visszavész a minden dolog centrumához: Irmához. /Talán ezért nem helyes egészen ez a szembeállítás - az élmény *kritikálisan*, nem a formametaphyzikában: ott rendben van - mert éppen ő a centruma mindennek, és amiből minden eredt és aminek olyannak kellett lennie mint amilyen volt, és ezt kellett tennie, amit tett, azt énnekem ugy ahogy van el kell fogadnom, szentnek kell tartanom: hogy megbecsülhessem a magam életét. Ezt csak most, ebben a pillanatban látom így. Előbb azt hittem el kellene ítélnem őt, de nem tudom. Most az a kérdés: az a furcsa dolog történt e itt hogy egy helytelen élmény analysisből jó forma analysis lett vagy pedig csakugyan van egy mélyebb oldala a világot látásnak a drámaián tragikusnál? A vallásos talán? - Nem tudom/

jun 1 Mégis úgy érzem: nagy bajok vetik előre az árnyékukat. Lehet hogy ez azért van, mert két nap óta megint nem dolgoztam tisztességes. De ez mindegy. Mert *minde* életállapot az aminek állandó és szüntelen munkamámorokra van szüksége hogy "jól-érez-

ze" magát, tehát: hogy ne gondoljon az ~~igen~~^{igazi} dologra - hogy fe-
lejtsen el mindent: mit? /Azt hiszem: nagyon jól tudom mit/. - És
azt hiszem ma: és ha a munkával minden el lesz érve külsőleg-bel-
sőleg, akkor - akkor? - Mi van meg? Nem arra való az én egész éle-
tem - egészben véve - mindig erősebb tisztázódásu, folytonos fel-
felé emelkedése, hogy egy szép napon egészen meztelenül álljon
előttem annak végleges üressége és ~~lényegtelensége~~^{lényegtelensége} a tragédia. Érzem
jönni, talán soha olyan biztos erővel mint most. /Tavaly nagy fájd-
almak takarták el: mindig azt kellett éreznem: igen, ha ezek nem
lennének, akkor talán.../ Most nincsen semmi. És előre láthatólag
mindig "jobban" fog menni. És úgy érzem közel van már a végleges
kihegyeződése mindennek. És akkor? Azt hiszem főbe lövöm maga-
mat. Mert jelnek érzem, hogy most van energiám Ottóval revolvert
vétetni magamnak /Tavaly hányszor akartam Edithet vagy Csorba I-
vánnaal? De sohase szoltam nekik/ Most ez azáltal hogy megbeszél-
tük el van döntve. - De persze hogy akkor mi lesz? Ki tudja? -
Rettenetes dolog lehet túlélni egy összeomlást, akkor igazán le-
felé megy az ember végleg és teljesen.

És homályos érzem: Irmának lesz valami köze a véghez. - Bár: a
mostani állapothoz és egésznek egész kihegyeződéséhez semmi. Any-
nyi talán: amióta ő volt tudom hogy van lényeges dolog a világon
és hogy az enyém és a nekem elérhető nem ez. De itt ő mégis csak
alkalom volt: egy ilyen dolog nem titkolható el örökre ugysem.
Kipattant volna bármikor egy lényeges dolog érintésétől. És
- végső fokon - még ha így is lesz minden: hálásnak kell lennem
neki és az is vagyok hogy ezt megismertette velem. Mert - végre
ez mégis elképzelhető - talán végigéltem volna úgy egy életet

"mint tudós" anélkül hogy erről sejtésem lett volna. És akkor inkább...

Olyasvalamit hiszek: találkozunk Firenzében az ősszel. Vagy: egyszer ír nekem és úgy...

Meglátjuk, addig? Dolgozni, mintha hetvenéves lennék legalább, mintha nem lenne másról szó a világon, mint egy pár esszét, egy pár könyvet megírni.

jun 2 Végigolvastam ma megint /hosszu intervallum után/ minden levelét és egészen másképen értékelem a látottakat - mert a látásom nem igen változott, csak soknak nagyon soknak látom az ő szenvedését és heroikusan eltitkoltnak az első időben, és hogy mikor jelent meg R. erről most sincs fogalmam. De az értékelésem ez: joga volt, igaza volt, helyesen tette - talán maga ellen vétkezett amikor R. szedte fel az útja mellől /hiszem hogy igen/ de semmi gyanura nincs jog azért, amiért engem félredobott az utjából. Mindig hittem: nem tettek szerint, egyes esetek szerint van az embereknek igazuk és nem igazuk egymással szemben, hanem lényüknél fogva bizonyos embereknek bizonyos emberekkel szemben mindig. És most úgy érzem: neki velem szemben mindig igaza volt és igaza lesz. Mert ő olyan ember és én csak ilyen vagyok. És a legigazibb érték bennem az lehet csak ha ezt megérzem és minden ilyen embernek fölényét haragos némasággal köszöntöm.

És ebből a látásból és értékelésből életforma is válhatnék. Talán a nekem egyedül lehetséges életforma. Különös: az én essayimnak ez a formája ugyanis: az öntudatos fejethajtás a magasabb előtt, hübéri érzés, *a Hagen örökös* világa. Kérdés: lehet e életérzés belőle és hogyan? Irmával szemben most nagyon érzem, de ez az egész-

re nézve keveset jelent. Az a kérdés hogy a rendes életben /együtt-lét okt/ az ilyen érzés hogyan volna realizálható.

jun 6 Persze - utólag különösen - másfelől is látom a határokat, az övéit és a viszonyunkét. Az egész "megértés" csak illúzió egészen üres az amit az írásaimról mond. De: termékeny csak az ilyen megértés lehet, amikor az ember maga teremti "megértéseket" mert olyan mindenekfelett erős és mély összetartozásnak tudata, hogy lehetetlennek minden életösztönrel ellenkezőnek látszanék ha a - látszólag - legmélyebb és legfontosabb pontokon nem lenne meg ez az együttlét. És az "üres" szavak talán még jobbak és többek mint a valamit jelentők - mert azokat könnyebb megtölteni, és így azok akkor csakugyan megadták azt a biztatást stb ami kellett. - Most látom ezt csak igazán, amikor P. Ernsttel olyan mélyről értettük meg egymást, mint még talán soha és - ? És semmi. Vannak ilyen emberek, jó, szép. Talán egy pár tudományos kérdést hamarabb fogok így tisztán látni, hát aztán? - Ez a "hát aztán" persze csak abban az egészen mély emberi értelemben. Különben ez azért sokat hozhat /Leo pl/ - De egy kisül - ami Leonál is látszott már - annak a megértésnek semmi köze nincs ehhez.

jun 9 Ujabb dedicatio terv: "Dem Andenken meiner erster florentiner Tage"

jun 13 Érdekes hogy megfordult - már régen - belső állásfoglalásom az Irma lehetőségekhez. Most mindig úgy érzem: rajtam áll minden, ha én igazán akarom... Remélem, hogy ez nincsen így. Nem csak azért mert én nem fogom akarni - de most szegénynek borzasztó élete lenne már régen ha ez így volna /Nem a Leo hitének suggestiója ez a látás?/

jun 14 Dedicatio: "In die Hände sei dies Buch gelegt, die es mir gaben"

jun 19 Most kezd már kifelé is hatni a hidegségem. Előbb Edith érezte meg most Hilda. Azt hiszem leszakad majd lassan rólam mindenki és? Ez - mindegy. Vagy kibirom és jó dolgokat fogok csinálni: akkor minden rendben van. Vagy nem birom ki - és akkor is minden rendben van.

Ennek - a reális élő emberek elvesztésének - azt ^{hiszem} hiszem most itt a krízis ideje. És a krízisnek symptomája hogy tele vagyok irreális ember-lehetőségekkel, a meglévők már elutaztak előlem. Valami csodát várok ami elhozza az elérhetetlen, a lehetetlent. És hogy ez most rendesen Irmával függ össze - az majdnem véletlen. Ő idejében még voltak emberi élményeim és mert ő volt ezek között messze a legerősebb - utólag ő lesz a symboluma annak hogy én egy embernek legyek valami és ő nekem. Mert egészen testetlen és személytelen a csodavárás. Irma csak név most. - De csodát várni mindig krízis jele. Amig nincsen baj, addig az ember hívni tudja a csodát. Akkor meg is jön az. A várt csoda mindig a lehetetlenség.

Hát aztán?

Kevéssel azután hogy ezeket leírtam kianalysáltam magamból a hangokát, a rossz hangulat majdnem az öngyilkossági hangulatokig fokozódott. De ez csak az értékelése egy kedélyállapotnak, a hang ahogyan ír róla az ember, a gesztus amivel hozzá állásfoglal - a dolog maga objektív valóság. Azok tehát: tegnap óta egy rossz könyvet olvasok, délelőttönként ^{komigélok} nincs munkaintenzitás.

Ez egészen empirikusan nagyon megnyugtató lenne: egy pár óra múlva elkészültem evvel a könyvvel és utána rendben van minden.

Mint symptoma azonban végtelenül veszedelmes: itt van egészen pontosan amit tavaly télen magyaráztam épen itt Berlinben Baumgartennek: nagy baj engem nem érhet - de nincs olyan nap amikor százszor fel nem fordulhatna az életem. Akkor azt mondtam neki: egy *jeusi* miatt egyszer agyon fogom löni magamat. Nem túloztam akkor a külső ok nagyságát?

jun 21 Philippe igazán a nagy Irma-essay lesz. Most azt hiszem bele tudom vinni formájába a mostani helyzet lyráját /a Gegenstand freie Liebe-t/ és ezáltal tartalmába a Ph-pel összefüggő minden forma problémát. - Érdekes azonban hogy ez is milyen régi téma a másféle éve tervezett "vita nuova" egyik fele, másik - nagyobbak, objektivebb - fele az Arthur⁵ király lesz /amibe mellelleg Hebbel ellenes novella olvadt már bele teljesen: Arthus fogja Ginevrát úgy szeretni és ezért elveszteni/.

jun 26 Tisztulnak az utak a tudományban. Látom az utamat, látom hogy lehet menni, hogy kell menni - és hogy még senki sem látta meg rajtam kívül. És egy ember kellene akivel beszélni lehetne! Dadogni! Akinek hallgatásai vakmerőségeket csalánnak ki belőlem, akinek kérdései erőt adnának bizonytalanul érzetteknek - egy ember kellene - Irma kellene! - Mert más nincs. Van aki támogatóm lehetne. Herbertnek irtam multkor a "dadogásról", igen ő jobb lenne mint senki, talán Leo is - talán Paul Ernst is ilyen valami lesz. De ez nem az! Az "okos" a kiváló és "hozzaértő" emberek a legkevésbé: képtelen volnék *S*immelnek vagy *Bloch*nak vagy Karlinak egy mondatot is elmondani: a szakértők a kész számára valók. Ide más kell. És a más az igazi más csak Irma lehet - Nevetséges itt "szerelem"-ről beszélni, én ma már nem vagyok "szerelmes"

belé - és előbb is később is jobban szerettem másokat. Itt más-
ról van szó. Kassner "mystische Sympathie"-nak nevezi Shelley
Prometheus és Ariájáról beszélve és Ernst megírta az egészet
Brunhildben: Siegfried Chrimhilde szerelmes /mily szép
- és Brunhild az igazi. - De éppen olyan nevetséges "megértés"-ről
beszélni - egy tucat nevet írhatok ide akik jobban értenek meg
mint ő. Milyen komikusak majdnem ítéletei a dolgaimról levelei-
ben. És mégis: azt írta Kassnerről "benne van Ravenna, benne van
maga meg én egy problémába tömörítve" - és enélkül nem lett vol-
na semmi további. És a *penédek* - Nem! Nevetségesek a filológusok
akik Steinnéből istennőt csinálnak hogy megértessék a hatását
Goethe-re! De még nevetségesebbek a psychofilológusok, akik fino-
man kimutatják: mennyire nem értette ő Goethét! Persze hogy nem
értette: Fr. Schlegel értette meg W. Humboldt - de abból a nem-
értésből az Iphigenia született, a megértésből semmi. Nem! itt
egy mythikus dologról van szó: a csodát hívni tudni valakiben
az öntudatlan /lassan és természetesen/ *higomhlyíténi* az öntu-
datig belőle, formát adni az ő lyrájának. - És valahogy úgy ér-
zem: csak ilyen nővel lehet házasság, mert csak ilyen nőtől le-
het gyereke az embernek: mert itt a férfinak is gyereke van:
objectiválódás nagy vágyódásának formát nyérése - nem véletlen
gyümölcse egy mámoros érzésnek. - Csak mit jelent ez a szerelem
az asszonynak? Igazán különbség ez az ő számára egy másfajtaival,
a rendessel szemben? Nincs csakugyan valami férfias az Ernst
Brunhildjében? Vagy talán valamikor lesznek ilyen asszonyok?
Ki tudja?! Ma: - azt hiszem - ez nem sokat számít. A Herbert ver-
sét "az asszony csak asszony..." az asszony szájába adva nagyon

is meglehetne fordítani.

És ezek után le kellene számolni és le is kell: egyedül vagyok és leszek is. És nem szabad hogy kevesebb szabaduljon fel belőlem nélküle, mint vele szabadult volna - az ő emlékének is tartozom ezzel. Mert arra hogy még egy ilyen találkozásom legyen az életben, még gondolni sem lehet és szabad.

Különös: alig egy évig ismertem és milyen sok idő kellett amíg megtanultam: mi volt ő nekem tulajdonképen.

jun 31 "Est is das Zeichen bedeutender Menschen, dass sie um *Gewohnheiten auf ungewöhnlichem Wege* gelangen" Hebbel. Tgl.

29. May. 1837.

Egészen rejtélyes hogy most egyszerre megbénult a produktivitásom. Elég jól érzem magamat, nincs semmi bajom. De: nem jön. Mégcsak erőlködni sem vagyok képes. Némán ülök, vagy léha gondolatokkal lopom a napot. És várok. Elképzelhetetlen, hogy a következő percben ne változzék meg minden - de nem változik meg. És - az érzésem számára - a legrejtélyesebb hogy ez volt másképen is. És eddigi irásaim, mint csodák, égi adományok állnak előttem, mint valami amire én, az aki itt ül tehetetlenül, sohasem volna már képes - érthetetlen hogy képes volt rá valaha. /Anélkül persze hogy ezzel az objektív értékelésről akarnék valamit mondani/

jul 1 Edith nem felel. Biztosan baj van. De énbőlőlem hiányzik már minden energia ilyenekre. Az a két levél volt az utolsó. Csodáltam hogy ennyire tellett. *Empirikus* ~~Empirikus~~ *iggy* van: frivolan összehőrt valamit, ok nélkül hisztérikus masochista kíváncsiságból, valamit ami egészséges volt. Egészen mélyen helyesen érez: de egészen mélyen mindenkinek így kellene éreznie - akkor neki nincs

oka. De hát nem elég ok ha ő elég finom hallásu meghallani a symptomát? Lehet valaki annyira értő és filozofus, hogy a is meglássa? - És ha meglátná: nem kellene még inkább elmennie? - Igaza van.

idém volt: jul 2. Folyton nő az idegességem. Két hete egy *húltasa hallatára* egy folt a karomon *mozdón* közben mozogni kezdett. Most ideges *Hallhörigkeit* van. Hangokat hallok, kopogásokat, ott is *kisül* hogy nincsen semmi. Rosszul alszom, stb. Biztató kilátások!

- Amellett mindez nem produktív, mint a tavalyi idegességem volt.

jul 3 Mégis rossz^y áll minden. Az én életem "steht und fällt" a munkamámorokkal. Mihelyt akármilyen külső okból - Riviera, most: fejfájás - nem megy vagy legalább nem megy hisztérikusan erős intenzitással, úgy lóg az életem, hogy - bajos erre hasonlatot találni. Most megint akármilyen történhetnék velem. - Nem hiszem /pillanatnyilag legalább, mert nagyon érzem a mostani állapotom fizikai, külsőleges, tehát múlt okait/ hogy én magam tennék itt valamit. De védekezni nem volna erőm. És ha olyan történne, hogy *belsőre* válna /vagy legalább én belsőleg érezném/ akkor még azt se tudom.

jul 6 Azt hiszem alig ismerhető fel - még Leo számára sem - az Ernst-nek Irma-essay volta. - Nem baj. Struktura hozza magával. Ez új stílus: filozófikusan értékes. Azáltal hagyja ott a tárgyat hogy az abszolút csúcspontját veszi, amit líraian kezdetem *Georgiuel* és ami nem sikerült *Strombon*, itt talán *memne*. Ez lenne a romantika könyv stílusa is. A teljesen "Gegenstandsfreie" stílus.

Már nem érzek semmi veszedelmet Irmával szemben, a nyílt ajánlást pedig egyenesen feleslegesnek, erőltetett kegyeletnek. - De ez /az ajánláshoz való hangulat/ talán Philippepel kapcsolatban meg fog változni.

jul 12. Talán jó idők jönnek. A vonaton végtelenül ideges munkakedv vett erőt rajtam, áradó ötlet gazdagság fogott el. Szinte kínos volt a feszültség. - Most ez persze megszűnt teljesen - de elvégre 5-6 órai lakáskeresés után elég ha nincsenek negativumok. És holnap már van lakás!

jul 13 A lakás jó. Igazi weimari stíluszavarosság: Velasquez, Trombo, Montegna - Werther és Lotte, Thorwaldsen Christus stb. Rossz butorok, sok virág stb. Azt hiszem jó lesz - Egy kicsit bágyadt vagyok - és ^{sok} ~~ink~~ levelet kell írnom. Majd elválík.

jul 14. Ugy látszik mégis csak elérhető a "remeteség". Rosszul és lassan megy a munka - és mégsem kell senki. És a vágyódásokkal is lehet már mit kezdeni: a nagyok témákat adnak és viszik a munkát, a kicsinyek jók délutáni pihenésül, munkapauzák kitöltésül.

jul 19 Nem lenne csoda ha babonás lennék - kérdés: nem vagyok e az máris? Hogy minden annyira erre a kártyára - a munkára van feltéve! Délután - még nem csináltam addig semmit - játszottam a ^{pintlymmel} ~~színpad~~. Valamit elrontottam rajtam - és nem tudtam rendbehozni, sokáig kinlódtam, mindenfélét megpróbáltam - hiába! Azóta dolgoztam. Pár oldalt. És pár oldalt irtam és egész véletlenül eszembe jut a dolog. Előveszem. Az első pillanatban sikerül. Nem furcsa ez?

Nem furcsa: hogy a lámpám rossz helyen lóg - a kezem árnyékot vet a papirosra - és minden levélnél, naplóírásnál érzem. A munkánál nem. Pedig elhatároztam, hogy megfigyelem: hogy szóljak esetleg a háziasszonynak. Már harmadik este hogy dolgozom - és nem veszem észre. De ennek még van "psychológiai" magyarázata /ha unalmas is/ - annak nem.

jul. 27 Egy kicsit resteltem ezt ^{ide} ~~ve~~ leírni - nem szeretem az ilyen jubileumokat és ez igazán jubileum, már hetek óta hiszem, hogy igazán vége minden Irma-^{emléke} Nem gondolok rá soha. Az íróasztalon van - stílusokokból, Philippe-essaym^{miatt} - a képe. De alig nézek rá és végtelenül idegen, ha nézem. És nem jut eszembe soha. Eltűnt - Pedig most nem is ártana egy kis vágyódás és szomorúság utána - Philippe miatt. De ilyen az élet: Ernstet talán elrontotta /a pathetikus felé vitte/ hogy ő mindig ott volt, pedig nem illett bele organikusan az essay kereteibe. Ez talán száraz lesz nélküle.

jul. 28 Az élmény objektivitás /Artus érik!/: az egyetlen amit mint közvetlen érzést észlelek a folytonos visszautasítások között: a mai társadalom lehetetlen. Engem nem érint ez a dolog, én várhatok. Egy kiadót csak kapnak az essay - és ha nem egy év múlva lesznek folyóiratokban is acceptált, hát öt év múlva. De az én esetem^{aut} ^{brump hja}, hogy ha egy szegény ember tartana ugyanott ahol én - éhen halhatna, feltéve, hogy egyáltalában eljuthatna ide. - Ez nem "jószág" vagy "humanitás" - ez distantia az élményekben. És van ezért valami szomorú benne. Mindegy csak jó legyen aztán az "Artus"!

Jul 29 Furcsák, egészen oknélküliek a mostani öngyilkossági hangulataim. Pillanatnyiak. Szédülésfélék. Sohasem gondolok rá - ha aztán vége a pillanatnak borzasztó bolondságnak érzem őket. De vannak pillanatok: ostobán, előkészület nélkül, csak úgy ledőlni az ágyra, fáradtan, mintha aludni akarna az ember - és akkor. És akkor itt volna a nagy nagy csend. Pihenés. - Ez nem kétségbeesés. - Mi?

Jul. 31 Lehet, hogy a vasárnapok miatt fogok mégis otthon letelepedni. Ezek az undok, utálatos nyárspolgárok nevelési dolgok! [?] Hogy lármáznak, ugrálnak, üvöltenek. És milyen vékonyak egy ilyen penzió falai. Minden lépést áthallani. És cseléd lányok sikongatnak és énekelnek - Az ember nem szentimentális értelemben van kintaszitva a társadalomból, de valahogy úgy hogy az otromba észre nem vevéssel gázol keresztül az idegein, amiért máséletemet mer élni, mint ők, amiért nem illeszkedik bele az ő "kedélyes és meleg" életükbe. - Hogy gyűlölöm ilyenkor az "életet"!

Endeher an amperst ellentellere A Philippe essay formája a régi " *Vita* nuova" *állelehulessà* volt. És nem megy Ph *hilevő* hogy belelehessen olvasztani és és nem elég magasa, hogy belenőjön. El kell tehát - úgy látszik - választani egymástól a kettőt. - Kár.

aug 3 Dedikáció: *Nur an der Nähe erlebt man die Ferne und nur an dem Leben die Formen. Sie gingen in dem Augenblick, wo sich für mich alles entschieden musste durch mein Leben hindurch. Dass ich ihr Kommen und Gehen sehen konnte, gab mir alles Erkenntnis, die mir erreichbar, die mir von näher war. Vielmehr als dieses Buch zu sagen imstande ist. Darum muss ich es in ihre Hände legen.*

szept 29 Firenze Irma nélkül - és van, valami és fontos és

ugyanaz a fontos, mint akkor volt. Giotto és Michelangeló. Nem olyan mámoros most mint akkor - de ha valakit ide kívánnék az

csak Leo lehetne. Igazán tudok egyedül lenni, és azt hiszem nagyon is az vagyok. És nem baj nagyon messze van mindenki, aki "szellemileg" közel áll hozzám. Egy évvel ezelőtt talán *Füliggel* egy legalább Baumgarten melegségű viszony fejlődött volna. Most az embereknél az elválasztást érzékelem - a hasonlóság csak arra való, hogy ezt észre lehessen venni. És nem baj, nem fájdalmas. Settignano nagyon szomorúan hat így. Ilyenek úgy látszik nem lesznek többé. Ha előrenézek arra az ötven évre ami még következni fog, egy nagy szürke sivatagot látok magam előtt. De ha most gondolkodom a dolgon csak egytől félek: kibírja a produktivitásom melege ezt a jégsivatagot? Nem lesz-e így száraz pedáns belőlem? Csak magamtól félek - nem az életemtől, csak a munkámat félttem - nem magamat. Most itt a végső bucsu ideje Irmától /és igen marad a leghevesebb fájdalmak érzése: Irma: az élet/ De nem szomorú Settignanoban lenni: nem az a hely, semmi köze ahhoz. Mennék most már a pesti lakásba vagy az *akadémia* menni. Ezek a helyek /mint *Aum.* is/ nem földiek már, az embereket akik akkor voltak beáranyozta az én akkori életem - de ennek sem a véletlen helyhez sem a véletlen emberekhez nincs köze. Nem melancholikus a Michelangelo Madonnáját látni - az gyönyörű, nem melancholikus Settignanoban Vedresékkal együtt lenni - egyszerű, közönséges, kedves, kicsit unalmas emberek. Melancholikus lehetne egy *de* ül lenni és tisztán látni hogy csak így vannak ezek - ha még énbőlőlem is nem lenne kikapcsolva minden melancholiának lehetősége.

okt 1 Nem volna szabad egy napnak sem eltelnie anélkül, hogy az ember egy pár oldalt ne olvasott volna egy nagy filozófusból.

MTA FIL. INT.

Lukács Arch.

Isamu de Bron van most a kezemben és megtörtént a leszámolás
~~híris~~ nélkül/ ez utolsó pár hónappal: szétészóródtam, az emberek kö-
zött éltem, apró-cseprő dolgokban voltam benne - nem szabad, még
nincsen itt annak az ideje. Talán ha az ember már egészen "fogja"
a dolgot lehet, de a "*praktische Vernunft*" csak a "*reine Vernunft*" után jöhet. Én
még nem vagyok sehol. Vissza kell térni a tavaly őszi programhoz:
sokat tanulni éveken át, minden más mellékes - és ezért elkerü-
lendő!

okt 4 Érdekes szimptoma: ma /*Maraccio* hatása alatt/ az *Alfieri*
könyv járt megint az eszemben. Felmerült az az idea: nem lesz
semmi "érzelmi" tartalma. De rögtön nagyon erősen és radikálisan
éreztem: nem baj. Ugy látszik a Philippe csakugyan a vége volt
valaminek. Amiket most elgondolok azok talán pathetikusak lesz-
nek - úgy mint az Ernst, a dolgok páthosát hozván - de sentimen-
talitás már nem lesz bennük semmi. Enfin! - És ezzel igazán el-
lenne vágva minden szál az "élet"-től. Egészen titokban azért
kellett hogy ezt alátámassza bennem. Elmult amiért kellett- most
remélem nem térhet többé vissza.

1911 febr 11 Zárjuk le a naplót: a sentimentális időknek vége.
Több mint négy hónap mult el, hogy nem irtam belé! Örülök, hogy
vége, a leggyengébb időm volt - és mindig gyengeség volt ha irtam
Most elkeseredés nélkül vagyok egyedül és gazdagabban rideg mint
akkor voltam. Egy már nem van ott, ahol a napló előtt egy még nem
volt. Ma fogadta el Irma a könyvem dedikációját: ez legyen az
utolsó dolog, amit beleírok. És az ő neve és egy egyszerű, *hosszú*
és mély áldás rá, arra amit ő hozott és adott. És ha lehetne dol-
gom az életben /tudom, hogy nincsen - csak ma tudom: ennek oka
és értelme van, örülni kell neki és nem panaszkodni felette/,

akkor csak az lehetne: valamivel segíteni az ő életét, én megszégyenítően kevés voltam neki - csak az a kérdés neki vagy nekem megszégyenítő-e? Bolond kérdés: ez tragédia - de ő nem emelkedett ott, ahol én fellelültem. És mégis ő az egyetlen és nincs élet, hogy ő nincs, de ez szép és jó, a nekem egyedül lehetséges:

Thy face is far from this our war,
Our call and counter-cry,
I may not find thee quick ankind,
Nor know Thee till I die
Yet may I look with heart unshook
On blow brought have or missed -
Yet may I hear with equal ear
The clarions down the
Yet set my lance above mischance
And ride the barriere -
Oh, hit or miss, how little 'tis,
My Lady is not there!

... És stilusosnak érzem, hogy már az utolsó, *fiúkeri* naplóda-
rab és csak "*irodalom*" volt. Így volt jó. Ne is legyen másképen.

Máj 24 So arm ist ke~~in~~^{er}, Gott kann ihn noch ~~ä~~^lmer machen.
Ezt nem tudtam. Most tudom: vége. Elszakadt minden kapocs - mert
ő volt minden kapocs. És most ezek célközösségek vannak és cé-
lok vannak, és dolgok, és munka. Mert minden ő volt. Minden.
Minden. Minden gondolatom virág volt amit neki vittem és öröme
és életértéke az volt: az övé - és talán meglátja és megörül ne-
ki. Egyszer /amikor még semmi nagy bánat nem volt, nagyon régen/
beszéltünk erről, és mondtam neki: úgy képelem, hogy kell hogy

valami legyen ha valaki ez lehet valaki életében, annak, aki ez. Nem igaz. Nem voltam neki semmi. És most ez nem birt belőlem úgy átáradni valakibe, hogy csak valamit is megkapjon belőlem - itt van a halálos ítélet az én aszketiám felett. Nem lehetek soha senkinek semmi és ha valaki netalán nekem jelenthetne még valamit - menekülnöm kellene, mert bélpoklos vagyok, megfertőztetethetem... De ilyenre nem kerülhet többé sor. Most elszakadt minden szál: Most csak munka van - ameddig birom.

Minegy azonban, hogy kelletttem-e most neki. Aki azt érzi valakivel szemben, annak örökkön örökké ~~szem~~ ^{kézen} kell állnia. Várnia kell a küszöbe előtt, hátha egyszer... Mert csak ezzel érdemelheti ki hogy ilyent érez, szerez jogot arra, hogy ember legyen. Én elvesztettem a jogomat az életre.

És ez régebben meg is történt. Akkor régen úgy érezhette, hogy én megmenthetem őt a bajaitól, bár nem szeretett engem. De talán megmenthettem volna ha kézen fogom, és vezetem őt. Nem tettem. És abból következett minden. És ha megteszem akkor - és akkor is ez jön: ugyanaz marad az ítélet: mert csak ha minden megtörtént, amit én tehetek és csak ha eredménnyel - csak akkor van az "élet" névre joga az én életemnek. - Most ez elveszett.

Még mindig nem tudom őt halottnak. Még mindig tudom, hogy látja ha szenvedek, még mindig tudom: el fogok neki mindent mondani, még mindig...

És azt hiszem nem is fogom másképen tudni sohasem

(L. Soris emlékei!)

~~xxxxxx~~

old.	sor	
3	5	mento..... mente
4	22	titokzatosan.....titokzatosan
6	11	valószínű.....valószínű
7	1	hazátalna.....hazatlan
8	15	Nem az e az.....Nem az-e az
8	19	Gyengeségnek.....Gyengeségnek
10	12	lazább, Novalis...lazább; Novalis
10	12	hangulata,hangulata;
10	13	Ravenna,Ravenna;
10	14	"léha hangulatai"....."léha" hangulatai
11	24	azzaazaz
14	utolsó	megbocsátnai.....megbocsátani
14	utolsó	itt mért nem jön. Hanem

hiányzik egy szó: "felintetbe."

Cfr. eredeti füzetet (old.17, sor 3)

15	1	mégis.....igenis
15	21	analisis.....analysis
15	21	lett vagy....lett, vagy
20	7	jan 21.....jun 21
21	14	W.Humboldt...W.v.Humboldt
21	16/17	valakiben, az öntudatlan....valakiben; az öntudatlan
21	21	vagyodásának formát.....vagyodásának, formát
22	10/11	Tgl.29.....Tgl. München 29.
23	2	hogy a... (hiányzik egy szó)
23	21	Struktura hozza.....Stilusa hozza
24	11	Montegna.....Mantegna
25	9	Irma-emoció.....Irma-emociónak
26	19	és és nem elég magasa....és nem elég magas
27	15	Settognano.....Settignano
30	4	aszketiám.....(?) Cfr. eredeti füzetet (old.35 sor 2)

MTA FIL. INT.

Lukács Arch.